

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

XI.518.27.2018.MS

**Pan
nadinsp. Jarosław Szymczyk
Komendant Główny Policji**

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, pełniący również funkcję niezależnego organu do spraw równego traktowania, wielokrotnie, także w wystąpieniach kierowanych do Pana Komendanta, sygnalizowałem swoje zaniepokojenie nasilającymi się w ostatnim czasie przejawami postaw rasistowskich i ksenofobicznych, w postaci przemocy zarówno fizycznej, jak i werbalnej, kierowanej wobec mieszkających w Polsce cudzoziemców, a także obywateli polskich o różnym pochodzeniu narodowym czy etnicznym i wyznawców różnych religii. Zwracałem przy tym uwagę na **coraz częściej pojawiające się w przestrzeni publicznej symbole i treści rasistowskie, faszystowskie, a nawet nazistowskie, odwołujące się wprost do ideologii III Rzeszy.**

Symbolika taka pojawiła się choćby podczas ubiegłorocznego Marszu Niepodległości. Niektórzy uczestnicy Marszu, prawdopodobnie także członkowie powołanej przez organizatora straży, prezentowali hasła i symbole nawiązujące do ruchu białej supremacji lub nazistowskiej polityki rasowej. Obok polskich barw narodowych pojawiły się symbole krzyża celtyckiego, utożsamianego z międzynarodowym symbolem rasizmu, czarnego słońca, znaku wykorzystywanego przez członków formacji Waffen SS, czy skrótu NS, pochodzącego prawdopodobnie od określenia „narodowy socjalizm”, tj. ideologii hitlerowskiej III Rzeszy. Obecne były też transparenty gloryfikujące ideologię „czystości rasowej” lub wyższości przedstawicieli białej rasy, prezentujące hasła „Biała Europa braterskich narodów”, czy „Europa będzie biała albo bezludna”. Symbole te oraz towarzyszące im hasła nie spotkały się z reakcją zabezpieczających Marsz funkcjonariuszy Policji.

Kilka miesięcy później, w dniu 24 lutego 2018 r., przez Hajnówkę przeszedł Marsz Pamięci Żołnierzy Wyklętych, zorganizowany przez Obóz Narodowo – Radykalny i Stowarzyszenie Marsz Niepodległości. Także temu zgromadzeniu towarzyszyły, choć w mniejszej skali, symbole i treści rasistowskie i nazistowskie. Na ubiorze jednego

z uczestników marszu widniał znak SS – *Totenkopf*. Symbol ten, czaszka ze skrzyżowanymi puszczelami, w tym samym, charakterystycznym układzie graficznym wykorzystywany był przez nazistowską formację SS. Obecnie natomiast znak ten używany jest przez terrorystyczną, neonazistowską organizację Combat 18. Na jednej z flag niesionych przez osoby uczestniczące w marszu pojawił się również krzyż celtycki.

Uwagi na temat przebiegu wspomnianych zgromadzeń publicznych i propagowanej symboliki przedstawiłem w pismach skierowanych, odpowiednio, do Prokuratora Okręgowego w Warszawie i Prokuratora Rejonowego w Białymstoku.¹ Do Marszu Niepodległości nawiązałem również w wystąpieniu do Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 lutego 2018 r.² Zwróciłem wówczas uwagę na konieczność przeprowadzenia analizy przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r. poz. 2204, z późn. zm.), regulujących materię przestępczości motywowanej uprzedzeniami, pod kątem ich skuteczności i zgodności z zaleceniami sformułowanymi przez międzynarodowe organy ochrony praw człowieka, w tym m.in. przez Komitet Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej. Komitet ten, o czym warto przypomnieć, w rekomendacji nr 35 z dnia 26 września 2013 r. zalecił penalizowanie członkostwa w organizacjach promujących lub podżegających do nienawiści rasowej³.

Niestety, w dniu 1 maja 2018 r., przy okazji manifestacji zorganizowanej pod hasłem Narodowe Święto Pracy przez skrajnie nacjonalistyczne organizacje Szturmowców, Niklot, Kongres Narodowo – Społeczny oraz Autonomicznych Nacjonalistów, na ulicach Warszawy po raz kolejny pojawiły się symbole rasistowskie i nazistowskie. Na nagraniu z manifestacji, dostępnym pod linkiem www.youtube.com/watch?v=L5K0zPUVdPY, widać, że krzyże celtyckie oraz symbole czarnego słońca zdecydowanie dominowały wśród prezentowanej przez uczestników symboliki: widniały zarówno na niesionych przez manifestantów flagach, jak i na ich ubiorze. Jak wynika z doniesień medialnych⁴, jeden z uczestników manifestacji ubrany był w koszulkę z symbolami SS oraz SS – *Totenkopf*. Nie ulega przy tym wątpliwości, że funkcjonariusze Policji zabezpieczający manifestację większości tych symboli nie mogli nie zauważyć: na wskazanym wyżej nagraniu widać, że w zasadzie przez cały czas trwania manifestacji funkcjonariusze znajdowali się tuż obok uczestników prezentujących takie symbole. Tymczasem, jak donoszą media, podczas marszu Policja nie podjęła w tym zakresie żadnej interwencji. Nawet mężczyzna, który uczestniczył w marszu w koszulce z symbolami SS, zatrzymany został dopiero po trzech dniach od zdarzenia.

¹ Sprawy ozn.: XI.518.90.2017 i XI.518.16.2018.

² Sprawa ozn.: XI.518.5.2018.

³ Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, dostępne na stronie internetowej Komitetu ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=11

⁴ Zob. artykuł pt. *Symbol SS na marszu w Warszawie. Były oskarżenia o bierność Policji. Jest oświadczenie i zatrzymanie*, Gazeta Wyborcza, <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/51,114883,23361807.html?i=0>.

Według późniejszych doniesień⁵, kilka dni po marszu, na portalu Facebook pojawiły się wpisy, pochodzące prawdopodobnie od członków organizacji uczestniczących w zgromadzeniu, w których grożono śmiercią studentom Uniwersytetu Warszawskiego usiłującym zablokować marsz. Jeżeli wpisy zawierające takie groźby rzeczywiście pojawiły się w Internecie świadczy to, moim zdaniem, o poczuciu bezkarności wśród osób, które jawnie, podczas publicznej manifestacji, propagowały rasistowskie i faszystowskie symbole i treści.

W wystąpieniu, które skierowałem do Pana Komendanta w dniu 6 marca 2018 r., dotyczącym prac nad kompendium pn. „Metodyka zwalczania przestępstw motywowanych nienawiścią społeczną – praktyczne wskazówki”⁶, przypominałem tezę sformułowaną w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z którą **przestępstwa motywowane uprzedzeniami, stanowiące szczególny rodzaj przestępstw, wymagają od organów państwa, zwłaszcza Policji, stanowczej reakcji i determinacji w zakresie ich wykrywania i ścigania**. W kontekście przestępstw o podłożu rasistowskim Trybunał wielokrotnie podkreślał, że zwalczanie rasizmu powinno stać się priorytetowym celem państw - stron Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.), a do realizacji tego celu władze powinny używać wszystkich dostępnych środków. W jednej ze spraw Trybunał zauważył wręcz, że **brak właściwej reakcji na poważne akty łamania prawa ułatwia ekstremistom sianie nienawiści i przemocy, może wywołać wśród nich przeświadczenie o milczącym poparciu ze strony władz, a w społeczeństwie wzbudzić uzasadnione wątpliwości, czy takiego poparcia rzeczywiście nie ma**⁷.

W mojej ocenie, zarówno przypadek Marszu Niepodległości z dnia 11 listopada 2017 r., Hajnowskiego Marszu Pamięci Żołnierzy Wyklętych, jak i manifestacji zorganizowanej w tym roku z okazji święta 1 maja przez środowiska nacjonalistyczne w Warszawie pokazały, że **konieczna jest krytyczna analiza postępowania jednostek Policji zabezpieczających zgromadzenia publiczne**. Analiza taka powinna dotyczyć sposobu reagowania funkcjonariuszy Policji na sytuacje, w których uczestnicy lub organizatorzy zgromadzeń posługują się symboliką faszystowską, rasistowską lub inną propagującą totalitarny ustrój państwa, i w których zachodzi prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 256 §1 lub art. 257 Kodeksu karnego. Podjęcie przez Policję prac nad kompendium poświęconym metodyce zwalczania przestępstw motywowanych nienawiścią jest, moim zdaniem, doskonałą okazją do przeprowadzenia wspomnianej analizy, a następnie do sformułowania takich zaleceń lub

⁵ Zob. artykuł pt. *Szturmowcy grożą śmiercią studentom, którzy 1 maja zablokowali ich marsz. Sprawą zajął się rektor UW*, Kamil Siałkowski, Wojciech Karpieszuk, 16 maja 2018 r., Gazeta Wyborcza: <http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,54420,23405074,szturmowcy-groza-smiercia-studentom-ktorzy-1-maja-zablokowali.html>.

⁶ Sprawa ozn.: XI.071.6.2018.

⁷ Por. m.in. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach Nachova i inni przeciwko Bułgarii (wyrok z 6 lipca 2005 r., sprawa 435771/98 i 43579/98), Šečić przeciwko Chorwacji (wyrok z 31 maja 2007 r., sprawa 40116/2), czy Milanović przeciwko Serbii (wyrok z 14 grudnia 2010 r., sprawa 44614/07).

wytycznych, które wskażą, jako zasadę, **obowiązek podjęcia przez funkcjonariuszy Policji niezwłocznej interwencji w każdym przypadku publicznego propagowania treści rasistowskich czy faszystowskich**. Aby taka interwencja była możliwa konieczne jest również **upowszechnienie wśród funkcjonariuszy Policji wiedzy o symbolach i hasłach o charakterze rasistowskim lub odwołujących się do faszyzmu czy nazizmu**. Informacja dotycząca takiej symboliki, wraz z załącznikiem graficznym ułatwiającym identyfikację określonych symboli, również powinna znaleźć się w przygotowywanym obecnie kompendium. Warto przy tym przypomnieć, że podręcznik poświęcony wspomnianym symbolom i hasłom istniał, i stosowany był przez Policję w celach szkoleniowych do czerwca 2016 r., kiedy to decyzją Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji został wycofany z użytku.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2017 r. poz. 958, z późn. zm.), zwracam się do Pana Komendanta z uprzejmą prośbą o przeprowadzenie wspomnianej analizy, poinformowanie mnie o jej wynikach, a także o rozważenie ujęcia wskazanego wyżej tematu w przygotowywanym obecnie kompendium. W odniesieniu do przebiegu zgromadzenia publicznego w dniu 1 maja 2018 r., na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 3 przywołanej ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, proszę również o poinformowanie mnie o wszystkich działaniach o charakterze prewencyjnym i interwencyjnym, podejmowanych przez funkcjonariuszy Policji podczas tego zgromadzenia lub w związku z nim. Proszę m.in. o wskazanie, czy poza wspomnianym wyżej mężczyzną, dokonano innych zatrzymań, a jeżeli tak, to czy zatrzymania te pozostawały w związku z podejrzeniem popełnienia przez zatrzymanych czynu zabronionego z art. 256 § 1 lub art. 257 Kodeksu karnego. Proszę również o informację, czy w związku z marszem, w kontekście symboli i haseł prezentowanych przez jego uczestników, toczy się obecnie jakiegokolwiek postępowanie, a jeżeli tak, to czy czynności sprawdzające prowadzone są pod kątem wystąpienia czynów zabronionych z art. 256 § 1 i art. 257 Kodeksu karnego. W kontekście gróźb karalnych wobec osób blokujących marsz, które według doniesień medialnych pojawić się miały na portalu Facebook, proszę Pana Komendanta o ustalenie, czy w tym zakresie były składane zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, i czy toczy się w tej sprawie jakiegokolwiek postępowanie.

Do wiadomości:

Pan Joachim Brudziński
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji